

Spracoval:

Autorský kolektív pod vedením JUDr. Mareka Šveca, PhD. v rámci projektu „Kultúra sveta práce“
kancelárie: Friedrich Ebert Stiftung v Slovenskej republike, február 2013.

Otázky a odpovede

Môžem pracovať počas štúdia na strednej alebo vysokej škole?

Môžeš. Zákon Ti umožňuje pracovať na základe pracovnej zmluvy alebo dohody o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru, musíš však dosiahnuť vek najmenej 15 rokov. Do 15 rokov môžeš pracovať len s povolením úradu a vykonávať len niektoré druhy ľahkých prác.

Kto za mňa platí zdravotné a sociálne poistenie počas štúdia?

Počas štúdia za Teba platí zdravotné poistenie štát, sociálne poistenie za Teba nikto neplatí.

Čo musím spraviť ihneď po skončení školy?

Do 8 dní oznám zdravotnej poisťovni, že si ukončil strednú maturitou alebo vysokú školu zložením štátnej záverečnej skúšky. Pokiaľ už nepracuješ alebo nepodnikáš, požiadaj osobne písomnou žiadosťou na príslušnom úrade práce o zaradenie do evidencie uchádzačov o zamestnanie. Môžeš potom využiť napr. absolventskú prax alebo hľadať si prácu s pomocou úradu práce.

Je pre mňa výhodnejšie uzatvoriť pracovnú zmluvu alebo dohodu o práci vykonávanej mimo pracovného pomeru?

Jednoznačne pracovnú zmluvu. V pracovnom pomere na základe pracovnej zmluvy máš množstvo výhod na rozdiel od dohody napr. na dovolenku, zabezpečenie stravovania, lepšiu ochranu pred skončením zamestnania. Pracovná zmluva a pracovný pomer Ti rovnako ponúkajú lepšie sociálne zabezpečenie v prípade novej nezamestnanosti alebo budúceho dôchodku.

Potrebujem súhlas rodičov, ak chcem začať pracovať?

Nepotrebuješ. Zamestnávateľ musí do Tvojich 18 rokov informovať rodičov a vyžiadať si ich vyjadrenie, ale aj keď nebudú súhlasiť, môžeš začať u zamestnávateľa pracovať. Zákon totiž hovorí len o vyjadrení, nie o ich súhlase (nemôžu ti zakázať pracovať, len musia byť informovaní). Keď dosiahneš 18 rokov, zastupuješ sa už sám (žiadne vyjadrenie ani súhlas rodičov už zamestnávateľ nepotrebuje).

Kolko hodín denne môžem najviac pracovať u zamestnávateľa?

Ak máš uzatvorenú pracovnú zmluvu do 16 rokov môžeš pracovať najviac 30 hodín, od 16 do 18 rokov najviac 37 a 1/2 hodiny spolu u viacerých zamestnávateľov. Ak máš uzatvorenú dohodu o brigádnickej práci študenta, nesmieš v priemere pracovať viac ako 20 hodín týždenne.

Ako si mám uplatniť odvodové zvýhodnenie na dohodu o brigádnickej práci študentov?

Odvodové zvýhodnenie, ktoré znamená nižšie odvody z Tvojej odmeny, ktorú Ti vypláca zamestnávateľ na základe uzatvorenej dohody o brigádnickej práci študentov si uplatníš v podobe vypísania tlačiva, ktoré si môžeš stiahnuť zo stránky Sociálnej poisťovne a jeho predložením Tvojmu zamestnávateľovi (nemusíš ho už predkladať Sociálnej poisťovni). Pozor. Takéto zvýhodnenie si môžeš uplatniť len na jednu dohodu, aj keď by si ich mal uzatvorených niekoľko.

Áké odvody budem platiť po 1. januári 2013 z dohody o brigádnickej práci študentov?

Zdravotné odvody sa z dohody o brigádnickej práci študentov neplatia. Výška odvodov sa odvíja od uplatnenia odvodového zvýhodnenia na dohodu o brigádnickej práci študentov. Ak zarobíš na dohodu do 155 Eur alebo do 18 rokov do 66 Eur, Tvoje odvody sa nezmenia a zostanú zachované v pôvodnej výške (zamestnávateľ zaplatí 1,05% na garančné a úrazové poistenie). Ak zarobíš viac ako 155 Eur resp. 66 Eur, výška odmeny za prácu nad uvedenú hranicu bude podliehať novej odvodovej povinnosti na dôchodkové poistenie.

Po ukončení školy – ako ďalej

- za ukončenie strednej školy sa považuje deň zloženia maturitnej skúšky na gymnáziách, stredných odborných školách, stredných odborných učilištiach a nadstavbových štúdiách,
- za ukončenie vysokej školy sa považuje deň zloženia štátnej záverečnej skúšky a nie až deň odovzdania diplomu na slávnostnej promócií (ak máš niekoľko štátnych skúšok rozdelených do určitého časového obdobia, napr. niekoľkých mesiacov, za ukončenie vysokej školy sa spravidla považuje zloženie poslednej),
- po ukončení strednej alebo vysokej školy môžeš požiadať o zaradenie do evidencie uchádzačov o zamestnanie, ak sa Ti nepodarilo zamestnať sa ihneď alebo si nepracoval už počas štúdia a nepokračuješ v práci,
- o zaradenie do evidencie uchádzačov o zamestnanie je potrebné požiadať osobne formou písomnej žiadosti najneskôr do 7 kalendárnych dní od skončenia štúdia, pretože potom Ťa zaradia do evidencie o deň nasledujúceho po ukončení školy (význam pre platenie sociálneho a zdravotného poistenia),
- počas zaradenia do evidencie uchádzačov o zamestnanie si musíš hľadať aktívne prácu (dokladuješ úradu práce najmenej 1x mesačne), úrad práce je Ti rovnako povinný najmenej 1x mesačne ponúknuť vhodné zamestnanie alebo účasť na niektorom z aktívnych opatrení na trhu práce (napr. rekvalifikačný kurz, absolventská prax),
- absolventom stredných alebo vysokých škôl, ktorí nedovršili 26 rokov, je prednostne určená tzv. absolventská prax, ktorú môžeš absolvovať v trvaní najmenej 3 najviac však 6 mesiacov v rozsahu 20 hodín týždenne, počas absolventskej praxe si máš prehliť odborné a praktické zručnosti u zamestnávateľa, počas absolventskej praxe dostávaš od úradu práce príspevok na úhradu nevyhnutných osobných výdavkov spojených s vykonávaním absolventskej praxe.

Zdravotné poistenie počas štúdia a po jeho skončení

- počas štúdia na strednej alebo vysokej škole za Teba zdravotné poistenie platí štát,
- po ukončení strednej školy, ak nezačneš študovať na vysokej škole alebo pracovať, si musíš začať platiť zdravotné poistenie sám až od 1. 9. príslušného kalendárneho roka (do 31. 8. príslušného kalendárneho roka, v ktorom máš ukončiť štúdium na strednej škole, ho stále platí štát). Ak nastúpiš do zamestnania po maturite je zamestnávateľ povinný namiesto teba splniť oznamovaciu povinnosť a nahlásiť do zdravotnej poisťovne zmenu Tvojho platiteľa poisťného (zamestnávateľ začne platiť za Teba zdravotné poistenie namiesto štátu),
- ak si úspešne ukončil vysokú školu s titulom, tak Ti zo zákona vyplýva povinnosť platiť si zdravotné poisťné sám. Platí to však len vtedy, ak nie si zamestnaný, nie si samostatne zárobkovo činná osoba (teda nezačneš podnikat) alebo za teba neplatí poisťné štát z iného dôvodu,
- ak máš viac ako 30 rokov a stále študuješ, štát už nie je tvojím platcom zdravotného poistenia (ak si teda dovŕšil vek 30 rokov a stále si študentom vysokej školy, musíš do 8 dní oznámiť zdravotnej poisťovni tvojho nového platiteľa poisťného),
- ak si doktorand, štát za Teba platí zdravotné poistenie len ak študuješ v dennej forme štúdia, ak si neprekročil štandardnú dĺžku doktorandského štúdia, ak si už predtým nezískal vysokoškolské vzdelanie tretieho stupňa (t.j. PhD. na inej vysokej škole alebo v inom študijnom programe) alebo ak si ešte nedovŕšil vek 30 rokov. Pri nesplnení aspoň jednej z podmienok si musíš platiť zdravotné poistenie sám. Platí to však len vtedy, ak nie si zamestnaný, nie si samostatne zárobkovo činná osoba (teda nezačneš podnikat) alebo za teba neplatí poisťné štát z iného dôvodu,
- ak si prerušil štúdium z dôvodu novej zamestnania, musíš zdravotnej poisťovni oznámiť zmenu platiteľa poisťného (začína ho za Teba platiť nový zamestnávateľ), ak si prerušil štúdium z iného

dôvodu, musíš to oznámiť zdravotnej poisťovni a začať platiť zdravotné poistenie spravidla sám (v tomto čase prerušenia štúdia za Teba zdravotné poistenie štát neplatí),

- všetky zmeny týkajúce sa zdravotného poistenia (napr. zmenu platiteľa poistného, ukončenie vysokej školy, vznik zamestnania) musíš nahlásiť do zdravotnej poisťovne do 8 dní od ich vzniku.

Sociálne poistenie počas štúdia a po jeho skončení

- za študenta sa podľa zákona pre účely sociálneho poistenia považuješ, ak si
- dieťa do skončenia povinnej školskej dochádzky. Povinná školská dochádzka končí uplynutím školského roku, v ktorom dieťa absolvovalo desiaty rok školskej dochádzky, najneskôr však uplynutím školského roku, v ktorom dovŕšilo 16 rokov
- dieťa v období od skončenia povinnej školskej dochádzky do dosiahnutia 26. roku, ak sa sústavne pripravuje na povolanie štúdiom
- vysokoškolský študent do dňa vykonania štátnej záverečnej skúšky,
- ako študent nemáš voči Sociálnej poisťovni, ktorá je príslušným úradom pre správu sociálneho poistenia, žiadnu oznamovaciu povinnosť, nemusíš platiť žiadne odvody ani sa nikam prihlasovať,
- počas štúdia však za teba nik neplatí žiadny druh sociálneho poistenia (napr. dôchodkové alebo poistenie v nezamestnanosti).

Vítame Ťa na trhu práce – všeobecné informácie

- zamestnancom sa môžeš stať až od dovŕšenia 15 rokov veku a musíš mať ukončenú povinnú školskú dochádzku,
- do 15 rokov veku môžeš vykonávať len ľahké práce napr. pri účinkovaní na kultúrnych alebo umeleckých predstaveniach, športových podujatiach alebo v reklame (Tvoj zamestnávateľ potrebuje osobitné povolenie od úradu verejného zdravotníctva,
- až do 18 rokov si tzv. mladistvý zamestnanec a máš nárok na zvýšenú ochranu na rozdiel od dospelých (nižší rozsah pracovného času, pravidelnejšie lekárske prehliadky a pod.).

Študent vykonávajúci prácu na základe pracovnej zmluvy

- pred uzatvorením pracovnej zmluvy Ťa musí budúci zamestnávateľ oboznámiť s Tvojimi právami a povinnosťami (čo budeš robiť, ako dlho budeš robiť, kde budeš robiť a koľko za prácu dostaneš),
- do 18 rokov musíš pred uzatvorením každej pracovnej zmluvy absolvovať lekársku prehliadku a zamestnávateľ musí informovať Tvojich rodičov a vyžiadať si ich vyjadrenie (nemôžu ti zakázať pracovať, len musia byť informovaní),
- pri pracovnom pohovore sa Ťa budúci zamestnávateľ nemôže pýtať na rodinné pomery, sexuálnu orientáciu, tehotenstvo, politické názory alebo vierovyznanie,
- vždy vyžadujú od zamestnávateľa písomnú pracovnú zmluvu (potrebuješ ju ako potvrdenie svojich práv a povinností i dôkaz pre štátne orgány, že pracuješ),
- pracovná zmluva musí obsahovať druh práce, miesto výkonu práce, výšku mzdy a deň nástupu do práce),
- u zamestnávateľa môžeš ako mladistvý zamestnanec vykonávať len práce, ktoré sú primerané tvojmu veku a rozumovému vývoju,
- do 16 rokov môžeš pracovať najviac 30 hodín, od 16 do 18 rokov najviac 37 a ½ hodiny spolu u viacerých zamestnávateľov, nesmieš pracovať nadčas alebo v noci po 22:00 (nad 16 rokov môžeš

- pracovať najviac 1hodinu po 22:00, ak sa pripravuješ na povolanie napr. praxejuš),
- od 18 rokov môžeš pracovať najviac 40 hodín týždenne (48 hodín vrátane 8 hodín práce nadčas) u každého jedného zamestnávateľa,
- ak pracuješ u zamestnávateľa za deň viac ako 4 a ½ hodiny máš nárok na obedňajšiu prestávku v trvaní 30 minút a zabezpečenie stravovania u zamestnávateľa, ak pracuješ aspoň 4 hodiny za deň,
- do 18 rokov musíš mať najmenej 14 hodín odpočinku v rámci jedného kalendárneho dňa, po dovŕšení 18. roku len 12 hodín a za týždeň minimálne dva voľné dni,
- máš nárok na 4 týždne dovolenky, ak tvoj pracovný pomer trval celý kalendárny rok a odpracoval si aspoň 60 dní,
- ak ti dá zamestnávateľ výpoveď alebo s Tebou okamžite skončí pracovný pomer a nemáš viac ako 18 rokov, musí si to oznámiť Tvojmu zákonnému zástupcovi (rodičom),
- ak skončíš svoj pracovný pomer výpoveďou alebo okamžite Ty a nemáš viac ako 18 rokov, musí zamestnávateľ vyžiadať vyjadrenie Tvojho zákonného zástupcu,
- keď pracuješ, musíš Ty aj zamestnávateľ odvádzať zo mzdy odvody do zdravotnej a sociálnej poisťovne.

Študent vykonávajúci prácu na základe dohody o brigádnickej práci študentov

- dohodu s Tebou môže zamestnávateľ uzatvoriť len výnimočne na výkon príležitostnej práce a musíš byť žiak strednej školy alebo študent denného štúdia na vysokej škole, ktorý nedovŕšil 26 rokov veku,
- nemáš nárok na porovnateľné výhody, ako keby by si pracoval na základe pracovnej zmluvy (nepatrí Ti dovolenka, zabezpečenie stravovania od zamestnávateľa a pod.),
- dohodu musíš uzatvoriť písomne, inak je neplatná a musí byť v nej uvedená dohodnutá práca, odmena za vykonanú prácu, rozsah pracovného času a doba, na ktorú sa uzatvára,
- do 18 rokov môžeš pracovať najviac 8 hodín v priebehu 24 hodín, po dovŕšení 18 rokov 12 hodín, v priemere však najviac 20 hodín za týždeň),
- ak pracuješ u zamestnávateľa za deň viac ako 4 a ½ hodiny máš nárok na obedňajšiu prestávku v trvaní 30 minút, ale zamestnávateľ Ti nemusí zabezpečiť stravovanie,
- do 18 rokov musíš mať najmenej 14 hodín odpočinku v rámci jedného kalendárneho dňa, po dovŕšení 18. roku len 12 hodín a za týždeň minimálne dva voľné dni,
- nesmieš pracovať nadčas alebo vykonávať pracovnú pohotovosť,
- dohodu o brigádnickej práci študenta môžeš skončiť dohodou so zamestnávateľom, výpoveďou s 15 dňovou výpovednou dobou aj bez uvedenia dôvodu a okamžitým skončením napr. keď Ti zamestnávateľ nevyplatí odmenu za prácu
- môžeš si u zamestnávateľa uplatniť tzv. odvodové zvýhodnenie (ak máš uzatvorených viacero dohôd, odvodové zvýhodnenie platí len na jednu dohodu),
- odvodové zvýhodnenie si uplatníš vypísaním tlačiva, ktoré je na stránke Sociálnej poisťovne a predložením Tvojmu zamestnávateľovi (nemusiš ho odovzdávať aj Sociálnej poisťovni)
- pri odvodovo zvýhodnenej dohode o brigádnickej práci študentov sa hranica príjmu 66 eur týka študentov, ktorí sú mladší ako 18 rokov, resp. poslednýkrát v mesiaci, v ktorom študent dovŕšil 18 rokov. Hranica 155 eur sa uplatní od mesiaca nasledujúceho po mesiaci, v ktorom študent dovŕšil 18 rokov,
- zdravotné poistenie neplatíš, sadzby sociálneho poistenia sa odvíjajú od výšky Tvojho zárobku a uplatnenia odvodového zvýhodnenia . Ak zarobiš na dohodu do 155 Eur alebo do 18 rokov do 66 Eur, Tvoje odvody sa nezmenia a zostanú zachované v pôvodnej výške (zamestnávateľ zaplatí 1,05% na garančné a úrazové poistenie). Ak zarobiš viac ako 155 Eur resp. 66 Eur, výška odmeny za prácu nad uvedenú hranicu bude podliehať novej odvodovej povinnosti na dôchodkové poistenie.